

Rundskriv
fra
Riksadvokaten
Ra 11-33
820.6

Rundskriv nr. 1/2011
Oslo, 12. januar 2011

MÅL OG PRIORITERINGER FOR STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I 2011 – POLITIET OG STATSADVOKATENE

1. Innledning

Inneværende år vil riksadvokaten ikke gi ut tradisjonelle mål- og prioriteringsrundskriv for statsadvokatene og politiet. Dette skyldes flere forhold, herunder at rundskrivene gjennom årene er blitt omfangsrike og inneholder atskillige gjentakelser, hvilket bl.a. har sammenheng med at våre mål og prioriteringer er langsiktige. Riksadvokaten vil i løpet av 2011, som en del av oppfølgingen av arbeidsgrupperapporten om "Mål og arbeidsoppgaver i Den høyere påtalemyndighet",¹ vurdere nærmere hvordan en kan kommunisere mål og prioriteringer og mer dagsaktuelle satsningsområder mest mulig hensiktsmessig.

2. Mål, prioriteringer og generelle retningslinjer fra 2010 videreføres for 2011

Retningslinjene for 2010 videreføres i 2011, se nærmere rundskriv 1 og 2/2010. Nedenfor er gitt noen presiseringer og angitt enkelte særskilte oppmerksomhetsområder for 2011. På vanlig måte må riksadvokatens mål og prioriteringer ses i sammenheng med de øvrige sentrale styringsdokumentene, særlig årets budsjettproposisjon, tildelingsbrev og disponeringsskriv.

Riksadvokaten har også i 2010 gitt enkelte nye retningslinjer, jf. vedlagte oversikt.

3. Særlige utfordringer i 2011

I mange politidistrikter er saksbehandlingstiden i voldssaker med frist ikke tilfredsstillende, og det er for store restanser av ikke påtaleavgjorte saker, især i de eldste restansegruppene. Politimestrene i disse distriktene må iverksette nødvendige tiltak for å bedre resultatene på disse to områdene.

4. Sentrale og landsdekkende prioriteringer for politiets straffesaksbehandling

Riksadvokatens prioriteringer er langsiktige og gjelder en meget begrenset del av den totale kriminalitet, se rundskriv 1/2010 avsnitt IV. Prioritering innebærer som kjent at disse sakene skal gis forrang ved politidistriktets straffesaksbehandling dersom det er knapphet på ressurser, og de skal oppklares så langt råd er. Unødig liggetid skal unngås både hos etterforsker og jurist. Riksadvokaten understreker at prioriteringene gjelder for politidistriktets samlede straffesaksbehandling, ikke for det enkelte tjenestested innen distriktet. Politimesteren har ansvaret for at alle saker i distriktet som faller innenfor riksadvokatens prioriteringer gis forrang, uavhengig av hvilken organisatorisk enhet som i

¹ Rapport avgitt mai 2010, publisert som riksadvokatens publikasjon nr. 1/2010

utgangspunktet er tildelt etterforsknings- og påtaleoppgaver. Ansvar for gode rutiner og tilfredsstillende oppfølging påhviler distriktets toppledelse.

5. Volds- og seksuallovbrudd, inndragning, familievold, alternative reaksjoner og mobile vinningskriminelle

Riksadvokaten minner om de vedtatte *straffskjerpelsene* for seksualforbrytelser, forbrytelser med hensyn til familieforhold og mot liv, legeme og helbred, jf. lov 25. juni 2010 nr. 46. Det forhøyede straffenivå som er beskrevet i forarbeidene må iakttas ved nedleggelse av straffepåstand i alle saker der den straffbare handling er begått etter lovendringen. For handlinger begått mellom 19. juni 2009 – hvor nyere og strengere straffebud ble tilføyd straffeloven av 2005 (ikke i kraft) – og 25. juni 2010 har Høyesterett tidligere lagt til grunn at det skal skje en gradvis skjerpning av straffenivået i perioden mellom den nye straffelovens vedtakelse og ikrafttredelse. Høyesterett har i dom 4. november 2010 (HR-2010-01881-A) fastslått at slike straffskjerpelser må gjennomføres raskere som følge av lovendringen 25. juni 2010. For øvrig vises til riksadvokatens brev til politimestrene og statsadvokatene av 23. desember 2009.

Målsettingen om *inndragning* av utbytte av straffbare handlinger endres noe i de sentrale styringsdokumentene for 2011. Antall inndragningskrav og inndratt beløp skal være høyere i 2011 enn i 2010.²

Det er forventninger til at den etterforskningsmessige og påtalemessige oppfølging av saker som gjelder *familievold* bedres. Saker om alvorlig vold mot små barn er krevende å etterforske og påtaleavgjøre og må behandles med særlig grundighet. Erfaringsmessig kan det ofte være vanskelig å identifisere med sikkerhet den direkte voldsutøver i voldssaker mot barn. Det må vurderes grundig om medvirkningslæren likevel kan gi grunnlag for tiltale. Riksadvokaten har gitt ordre om utferdigelse av flere tiltaler for barnemishandling hvor barnets omsorgspersoner enten selv har utøvd nærmere beskrevet vold mot barnet, eller ikke har søkt å forhindre vold mot barn de har omsorg for. Avgjørelsen i Rt. 2009 side 1365 gir støtte for slik påtalepraksis.

Særlig ved bekjempelse av *barne- og ungdomskriminalitet* bør påtalemyndigheten være en pådriver for å prøve ut nye/eller alternative reaksjonsformer, for eksempel konfliktråd og oppfølgingsteam.

Effektiv strafforfølgning av *mobile vinningskriminelle* som begår lovbrudd i flere politidistrikter krever at politiet samarbeider godt over distriktsgrensene og tar ansvar også for etterforskning og iretteføring av lovbrudd som er begått i andre distrikter. Selv om mange politidistrikter nå håndterer denne kriminalitetsformen langt bedre enn tidligere, er det fortsatt rom for forbedringer. Særlig er det grunn til å oppfordre til flere regionale samarbeidsprosjekter. I stortingsmeldingen om kampen mot organisert kriminalitet,³ som regjeringen la frem i desember 2010, er følgende faktorer trukket fram som avgjørende for at denne innsatsen skal lykkes:⁴

² Prop. 1 S (2010-2011) side 92

³ Meld. St. 7 (2010-2011)

⁴ Se meldingen side 82. Anbefalingene er basert på en gjennomgang Politidirektoratet har foretatt av prosjektet "Grenseløs", arbeidet ved Majorstua politistasjon i Oslo og "Mobile vinningskriminelle i nord".

- ∞ Politimesterens engasjement
- ∞ Tydelig mandat med klare mål
- ∞ Øremerkede ressurser
- ∞ Det må være tilgjengelig bred kompetanse innen etterforskning, etterretning, analyse og påtalearbeid
- ∞ Gode analyser (strategiske og operative) må ligge til grunn for arbeidet

Dette er i tråd med riksadvokatens erfaringer.

Politimestrene oppfordres til å nyttiggjøre seg de finansieringsmulighetene som ligger i Politidirektoratets og riksadvokatens samordningsorgan for tildeling av økonomisk støtte til bekjempelse av alvorlig kriminalitet.

Riksadvokaten minner om statsadvokatenes ansvar som initiativtakere og pådrivere for samordning eller sentralisering av etterforskning i sine regioner. Det er på dette området utvilsomt plass for økt oppmerksomhet og større engasjement.

Saker med aktive, mobile vinningskriminelle skal etterforskes raskt og effektivt. Påtalemyndigheten må ved sine straffepåstander legge særlig vekt på de straffskjerpene omstendigheter ved slik virksomhet, også der hvor straffeloven § 60 a ikke gis anvendelse.

Tor-Aksel Busch

Knut H Kallerud
ass. riksadvokat

Harald Strand
førstestatsadvokat

Vedlegg til riksadvokatens rundskriv nr. 1/2011

Oversikt over generelle uttalelser og retningslinjer for straffesaksbehandlingen fra riksadvokaten etter utgivelse av rundskriv 1 og 2/2010 (8. mars 2010) og fram til 12. januar 2011. Oppstillingen nedenfor er en enkel referanse og erstatter ikke de fullstendige retningslinjene gitt i det enkelte brev. De fleste retningslinjene er publisert på intranettet og i KO: DE. En del er også lagt ut på riksadvokatens hjemmeside og publisert på Lovdata og i Tidsskrift for Strafferett. De retningslinjer som ikke tidligere er utgitt på intranettet, legges nå ut i tilknytning til dette vedlegget.

Innkalling til soning – overføring til kriminalomsorgen fra 1. april 2010

Brev 26. mars 2010 – Ra 09-613 671

Påminnelse om at påtalemyndigheten må gi fullbyrdelsesordre så snart det er grunnlag for det og at politiet umiddelbart må oversende dom og ordre om fullbyrding til kriminalomsorgen.

Straffeloven § 68 første ledd andre punktum – spørsmål om tilbakevirkende kraft

Brev 7. april 2010 – Ra 10-200 337.0

Presisering av at den særlige regel for foreldelse ved overtredelse av bl.a. straffeloven §§ 195 og 196 ikke kan gis tilbakevirkende kraft.

Derivatregelen – retningslinjer for påtaleavgjørelser og hvordan påtalemyndigheten skal forholde seg ved begjæring om gjenåpning

Brev 11. mai 2010 – Ra 06-120 422.6-0

Brev 7. desember 2010 – Ra 06-120 422.6-0

På grunnlag av avgjørelsene i Rt. 2009 side 789 og Rt. 2010 side 481 gis det i brev 11. mai 2010 direktiv om at påtalemyndigheten foreløpig ikke skal treffe positive påtaleavgjørelser for befatning med stoff som utelukkende antas å være narkotika fordi de er derivater av stoff på narkotikalistens. (Forslag til ny narkotikaforskrift er per desember 2010 på høring.)

I brev 7. desember 2010 gis det retningslinjer til påtalemyndigheten i saker hvor det begjæres gjenåpning av slike saker.

Ulovlig fravær fra militærtjeneste – retningslinjer for behandling av fravær av inntil 21 dagers varighet

Brev 21. mai 2010 – Ra 06-325 555.1

Etter nye retningslinjer skal ulovlig fravær fra og med 21 dager som hovedregel irettesføres for domstolene med påstand om ubetinget fengsel. Ved ulovlig fravær fra og med 8 til 21 dager skal reaksjonen være forelegg på arrest.

Bistandsadvokat i saker om vold i nære relasjoner

Brev 4. juni 2010 – Ra 10-272 615.9

Påminnelse om at handlinger som faller innenfor straffeloven § 219, begått etter 1. januar 2006, som hovedregel skal subsumeres under denne bestemmelsen, og i utgangspunktet ikke anvendes i konkurrans med bestemmelsene om legemskrenkelser, trusler, tvang og frihetsberøvelse, jf. riksadvokatens rundskriv nr. 3/2008. Subsumsjonen har betydning for fornærmedes rett til bistandsadvokat. Dersom forholdet henføres under andre straffebud enn § 219, må den påtaleansvarlige likevel vurdere om det er behov for slik advokat, jf. straffeprosessloven § 107a tredje ledd. I så fall skal fornærmede opplyses om denne muligheten.

Tilståelsesrabatt – gjennomført evaluering av riksadvokatens direktiver

Brev 17. juni 2010 – Ra 09-298 344.1-6

Det foretas noen justeringer og presiseringer av riksadvokatens retningslinjer i rundskriv nr. 3/2007.

Informasjonsplikt om fritaksrett etter straffeprosessloven § 122 for nærstående medsiktede – nye og presiserende direktiver

Brev 2. juli 2010 – Ra 10-123 622.0

Høyesteretts avgjørelse inntatt i Rt. 2010 side 456 foranlediget nytt direktiv om hvilke opplysninger som skal gis om fritaksretten, se tidligere retningslinjer i brev 22. februar 2010.

Bøtedirektiv for manglende båtførerprøve m.m.

Brev 2. juli 2010 – Ra 10-331 544

Det fastsettes bøtesatser for manglende båtførerprøve, overlating av båt til fører uten slik prøve og manglende fremvisning av bevis for avlagt prøve.

Skjerpert straff for vold og seksuallovbrudd – endringslov 25. juni 2010

Brev 5. juli 2010 – Ra 09-196 340

Det forhøyede straffenivå som er beskrevet i forarbeidene skal legges til grunn for aktors straffepåstand i alle saker der den straffbare handlingen er begått etter lovendringen 25. juni 2010. For saker der den straffbare handling er begått forut for dette tidspunkt, vises det til riksadvokatens brev 23. desember 2009. Her må en merke seg Høyesteretts dom 4. november 2010 (HR-2010-01881-A). For handlinger begått mellom 19. juni 2009 – da nyere og strengere straffebud ble tilføyd straffeloven av 2005 (ikke i kraft) – og 25. juni 2010 har Høyesterett tidligere lagt til grunn at det skal skje en gradvis skjerpning av straffenivået i perioden mellom den nye straffelovens vedtakelse og ikrafttredelse. I nevnte dom har Høyesterett avgjort at slike straffskjerpelser må gjennomføres raskere som følge av lovendringen 25. juni 2010.

Tiltak for utvisning og soningsoverføring av straffedømte utlendinger – påtalemyndighetens rolle

Brev 6. juli 2010 - Ra 10-122 013

Pålegg til påtalemyndigheten om å påskynde rettskraft, sørge for rask fullbyrdelsesordre mv. og å merke saker som gjelder utlendinger som begår kriminalitet i Norge. Hensikten er å bidra til at domfelte utlendinger raskt kan overføres til soning i hjemlandet, eventuelt sendes ut av Norge umiddelbart etter soning her.

Rutiner for å sikre rask fullbyrdelsesordre

Brev 4. august 2010 – Ra 07-226 810.4

På bakgrunn av en klagesak behandlet av Sivilombudsmannen pålegges politimestrene og statsadvokatene å gjennomgå og eventuelt innskjerpe sine rutiner for å sikre rask fullbyrdelsesordre.

Nødrett som hjemmel for kommunikasjonskontroll mv. – innrapportering til riksadvokaten

Brev 7. september 2010 – Ra 09-584 632.4

Riksadvokaten har understreket at bruk av bl.a. kommunikasjonskontroll med hjemmel i nødrett i etterforskingssporet krever skriftlig beslutning fra politimesteren og hvor de avveininger og konklusjoner som ligger til grunn for beslutningen klart skal fremgå. Slike saker skal straks rapporteres til Riksadvokatembetet av politimesteren, jf. tidligere brev 3. november 2009.

Politiets påtalemyndighet utenfor territorialgrensen

Brev 6. oktober 2010 – Ra 06-108 535

Det gis retningslinjer for fordeling av påtaleansvaret i saker som oppstår utenfor norsk territorialgrense.

Høyesteretts storkammeravgjørelse 12. oktober 2010 – gjenåpning av straffesaker ved ubegrunnet ankesiling

Brev 13. oktober 2010 – Ra 10-490 667

Direktivet regulerer hvordan påtalemyndigheten skal forholde seg i saker der det begjæres gjenåpning fordi retten ikke har begrunnet hvorfor en anke ikke er fremmet. Det gis også retningslinjer for i hvilke tilfeller påtalemyndigheten skal trekke tilbake fullbyrdelsessordre.

Dødsstedsundersøkelser ved plutselig uventede dødsfall hos barn i alderen 0-3 år

Orientering om opprettelse av utrykningsgruppe i Statens helsetilsyn

Brev 27. oktober 2010 – Ra 04-179 013

Brev 29. oktober 2010 – Ra 10-493 566.1

Presisering bl.a. av at nyordningen med helsetjenestens tilbud om frivillig dødsstedsundersøkelse og opprettelse av en utrykningsgruppe med fagpersonell fra Statens helsetilsyn ikke innebærer endring i politiets plikt til å iverksette etterforskning mv.

Kommunikasjonskontroll – innsyn

Brev 8. november 2011 – Ra 10-544 632.4

Påminnelse om riksadvokatens retningslinjer av 7. juli 2006 om politiets plikt til å opplyse både statsadvokat og forsvarer om kommunikasjonskontroll, og når slike opplysninger senest skal gis.

”Skimming” – Høyesteretts dom 14. oktober 2010 – retningslinjer for påtalemyndigheten

”Skimming” og identitetskrenkelser – ny lovgivning

Brev 9. november 2010 – Ra 10-507 434.4

Brev 10. desember 2010 – Ra 10-507 434.4

I brev 9. november 2010 gis retningslinjer for påtalemyndigheten etter Høyesteretts avgjørelse 14. oktober s.å. I brevet 10. desember 2010 orienteres om et nytt straffebud om ”skimming” og identitetskrenkelse og det henvises til omtale av denne type identitetskrenkelse i mål- og prioriteringsrundskrivet for politiet for 2010.

Sivilombudsmannens rutiner for behandling av klager over vedtak og saksbehandling i påtalemyndigheten – orientering

Brev 22. november 2010 – Ra 09-556

Orientering om nye rutiner og understreking av betydningen av at politiet og statsadvokatene svarer raskt og ekspeditivt på henvendelser fra ombudsmannen.

Rusutløste psykoser – oppsummering av rettstilstanden

Sikring av blod, urin og hårprøver i grove voldssaker mv.

Brev 2. desember 2010 – Ra 10-574 422.9

Direktiver bl.a. om at politiet i alle alvorlige saker, særlig ved mistanke om alvorlige volds- eller seksuallovbrudd, skal vurdere å innhente blod-, urin- og hårprøver med tanke på analyser som kan gi opplysninger om ruspåvirkning på gjerningstidspunktet og inntak av stoff i tiden forut for gjerningstidspunktet.

Innkalling til soning – oversendelse av dokumenter fra politiet til kriminalomsorgen

Brev 4. januar 2011 – Ra 09-613 671

Retningslinjer for hvilke dokumenter som må oversendes fra politiet til kriminalomsorgen når det er gitt fullbyrdelsesordre og domfelte skal innkalles til soning.